

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Edictul de toleranță din anul 313.

Ca un adaos la cele publicate de noi în numărul trecut, înregistrăm în cele ce urmăze edictul de toleranță estradat de împărații Constanțiu și Liciniu în anul 313. El sună în următorul mod:

„Dupa ce încă de mult am avut în vedere, că libertatea religiunii este o cestiune, carea aparține vederilor și alegerii fiecui, și fiecare este în drept a-si împlini cele ale religiunii, după cum crede el, — am emis ordinul, ca fiecare, și în special și creștinii să-și pastreze credința sectei și religiunii lor. După ce însă în acel ordin (din anul 311) libertatea religiunii s'a făcut pendentă de multe și deosebite condițiuni, așa încât s'a putut întâmpla, ca unii să se téma de a-si esercia liber religiunea lor: astfel eu Constantin August și eu Liciniu August ne-am întrunit în Milan, și ne-am sfatuit asupra tuturor celor ce privesc interesele și binele obscese, și am aflat de bine cu deosebire a dispune și asupra celor ce privesc cinstirea țeității, și anume astfel, că noi creștinilor și în genere tuturor le dăm libertatea, ca să urmeze acelei religiuni, pre care o afla fiecare de bună, ca toate puterile ceresci să-ne fie nouă și tuturor supușilor nostri îndurătorie. Conduși de o judecată sănătoasă și dreptă am creșut, că este bine a-ne lămuri asupra împrejurării, că nimenui să nu i-se denege libertatea de a-si alege însuși după gândul inimii sale, să aparțină religiunii creștine, seau altei religiuni, pre carea o află mai acomodată, ca astfel țeitatea supremă, a cărei religiune o-am adoptat și noi din libera noastră voiă, să ne dea obicinuita-i îndurare și ajutoriu. De aceea să șcii (edictul este adresat către administratorii

provinciilor împériului) că este voința noastră, că cu abatere și cu totala delăturare a condițiunilor cuprinse în edictul de mai nainte cu privire la creștini, — de aci înainte fiecare, care are voiă și plăcere a aparține religiunii creștine, o pôte face acesta în linisce și neconturbat de nimenea. Am creșut, ca să-ți descoperim acesta lămurit și mai pre sus de ori ce îndoielă, ca să șcii, că noi am conces creștinilor, ca să-și eserceze liber și neconturbați de nimenea cultul religiunii lor. De altcum din cele până aci vei vedé, ca pentru deplina linisce a timpului nostru, dăm deplină libertate și tuturor celorlalți, a esercia liberi cultul religiunii, pre carea o profeséza, ca să nu detragem nici unei religiuni ceea ce-i compete. În ceea ce privesce pre creștini am aflat de bine a dispune mai departe, că încât după dispusețiuni emise mai nainte fiscul nostru, seau altcineva ar fi cumpérat locuri de acelea, în cari creștinii se adunau mai nainte, — acelea să se restituiescă comunităților creștine gratuit și fără nici o despăgubire, seau pedecă. Tot asemenea au se face și aceia, cari au primit ca dar astfel de locuri. Încât însă acestia din urmă ar dori vre o despăgubire, se-se adreseze, către vicariul nostru, ca după loialitatea noastră să-se facă și pentru dênșii îngrijire. După ce apoi este cunoscut, că creștinii afară de locurile, în cari se adunau, au avut și alte averi ca proprietăți ale bisericeii, vei îngriji, ca și acestea să se restituiescă comunităților creștine fără amânare, fără contradicere și fără nici o despăgubire. Numai în chipul acesta vom potea ascepta, ca ajutoriu lui Dumneșeu, pre carele l'am esperiat în timpuri atât de grele, să fia în tota vremea cu noi și cu întreprinderile noastre pentru promovarea binelui comun. În fine, ca cuprinsul acestu

edict al nostru se fiă cunoscut de toți, primesci în-sarcinarea, ca se-l publici în toate părțile.“

Am publicat acest edict împărătesc în întregă estensiunea, — pentru ca el reprezintă în istoria bisericii și în genere în istoria civilizațiunii popórelor în spirit creștinesc punctul de trecere al bisericii dela gónele înscenate înconștră-i de pagănim și statul roman pagăn la stadiul de libertate al religiunii creștine.

Acest edict ne înfașeșază prin libertățile, cari se dau întrênsul religiunii creștine succesul și triumful doctrinei și bisericii creștine în lupta cea crâncena, pre carea a trebuit sê-o pórte biserica Domnului timp de aprópe trei veacuri înconștra statului roman pagăn.

Creștinii au primit în cele dântăi trei veacuri botezul bisericii Domnului, pentru ca cu aceeași credinșă și energiă sê primescă și botezul de sânge, — și pentru ca sê se dovedescă pentru toate timpurile, — că nu este putere pamêntescă și omenescă atât de mare pre pamênt, care sê pótă lua cu succes lupta înconștra bisericii lui Christos.

În acest edict statul roman garantescă deplină libertate atât religiunii creștine cât și celorlalte religiuni și credinșe, ce erau pre atunci în statul roman, seau, precum se esprimă edictul însuși: sê credă fiecare aceea ce în materiă de credinșă și religiune i-dictescă inima lui. Statul recunóșce în acest edict libertatea religiunii, și prin acêșta recunóșce tot de odată necesitatea desvóltării bisericii prin propriile ei forșie pre basa doctrinei și moralei evangelișce, seau ceea ce numim autonomiă bisericeșcă.

Și adevêrul este că între convingerile ómenilor în genere și în deosebi între convingerile lor în materiă de credinșă și religiune luptă crâncenă a fost în trecut și o luptă fără de sfêrșit va fi, până când omul va fi om, și pâna când omul va traí pre acest pamênt. Dar adevêr este și faptul, că botezul de sânge primit de creștinii din cele trei veacuri dântăi este o vecinică dovédă, ca convingerile omului în materiă de credinșă nu se pot împune nimenui nici prin foc, nici prin sabia, nici prin nici un feliu de forșă măiestrită omenescă. În materiă de credinșă și religiune are valóre numai o singură putere și anume: inima formată și nobilitată pre basa vecinicultui cuvênt descoperit al lui Dumneșeu.

Ne închinăm acestei decídêtorie puteri a bisecei primitive, pentru că sê înșelegem, și sê sêmșim

puterea și forșele bisericii creștine de astădi, și mai cu seamă ca sê înșelegem, că puterea bisericei se basescă pre modul, cum biserica șcie, și afșă calea nimerită de a creșce și nobilita inimile credincioșilor ei în spiritul evangelișei Domnului.

Din viêta școlară.

În fóia pedagogică întitulată „egyetes köz-oktatásügyi szemle“ cetim o critică a stării, în carea se gășesc astădi școlele elementare comunale din Budapeșta.

În acêșta critică autorul dechiară, că nu este mulșamit nici cu creșcerea înșectuală, nici cu creșcerea morală, carea se dă elevilor în școlele elementare comunale din capitala țerii, și anume din motivul că în desvóltarea înșeligenșii elevilor este multă superficialitate, ér în ceea ce privesce desvóltarea morală nu se desvóltă în elevi spiritul de lucru, și preste tot nu se face de ajuns pentru desvóltarea moralitășii elevilor.

Conștatând rêul observat autorul face și unele propuneri pentru îndreptarea lui, și anume: crede, că rêul se va poté îndrepta, dacă planul de înveșămênt va împarșii mai amênușit materialul de înveșămênt, și dacă se va îmbunătășii plata înveșătórilor.

Luând notișă despre articolul din cestiune din parte-ne așa credem, ca dacă autoriul dării de sémă amintite afșă scăderile enumerate la școlele, despre cari vorbesce, atunci caus'a adevêrată, așa ni-se pare nouê, că este alta, și anume că nu se dă înveșămêntului religiunii destulă importanșă. Și ca dovédă despre acêșta ne servesce împrejurarea, că dacă noi am face astădi o critică cât mai aspra asupra stării, în carea se gasesc școlele nóștre confessionale din Metropoliă, — sperăm, că n'am avé motiv a-ne plânge atât de mult înconștra rezultatelor, pre cari le produc, și pre cari le pot produce, precum o face acêșta critica de sus. În școlele nóștre confessionale se înveșă ceea ce se póte, și cu mijlócele, de cari dispun, se face tot ce este cu potinșă pentru desvóltarea înșectuală și morală a elevilor, — deórece școlele nóștre avênd caracter confessional, și fiind puse sub conducerea și controla bisericii, prin înveșămênt intenșionăm sê ajungem în prima linia școlul principal al educașii: desvóltarea religiósă morală a elevilor. Pruncii înveșă după împrejurările, în cari se gășesc, aceea ce se prescrie prin planul de înveșămênt, — dar se înveșă ceea ce se înveșă

pentru viață și nu pentru școală, deoarece noi tot ceea ce învățăm în școală pre elevi, se reasumă întru a produce în inima lor convingerea, că toate cunoștințele, pre cari și le câștigă, sunt puteri, cari îi-fac se potă duce o viață placută lui Dumnezeu, și anume ca dâșii să potă să se desvólte, și se trăiească în această lume conform scopului, pentru carele este omul aici pre pamânt, și anume: de a fi și a-se face pre sine organ în serviciul voinței lui Dumnezeu pentru desvoltarea și fericirea sa proprie.

Când astfel vorbim despre școlele noastre însă, așa credem pre de altă parte, că avem încă multe de lucrat, până când vom ajunge, ca se potem, se ridicăm școlele noastre la nivelul reclamat de trebuințele poporului. Și vorbind de această ridicare, constatăm un lucru, și anume ca poporul nostru a jertfit în trecut mult pentru edificie școlarie, pentru salarie învățătoresci, și pentru recușite de învățământ. Poporul va jertfi de sigur și în viitoriu, pentru că astăzi poporul nostru este mai convins, precum observăm noi, de cum era în trecut, asupra importanței școlei noastre confessionale.

Chiar aceste jertfe ale poporului ne impun nouă, învățătorilor, multe și mari sacrificii, și anume ca cu fiecare și să-ne străduim a esecuta tot cu mai mult succes planul nostru de învățământ.

Și esecutarea cea mai nimerită va fi, dacă în fiecare pas al nostru vom avé în vedere, că suntem învățători confessionali, și vom preda elevilor toate cunoștințele astfelu, ca prin tot ceea ce ei învătă și știu, să-se apropie tot mai mult de a cunoșce pre Dumnezeu și a face voia lui.

Apel literar.

Adunarea și publicarea literaturii poporane române a luat în anii din urmă un avânt îmbucurător.

Nu e mai nici o foae politică și cu atât mai puțin una literară, în care să nu se publice câte ună-alta din literatura poporana.

Ba, anul trecut s'a înființat în Fălticeni o revistă intitulată „Sedetorea“, care se ocupă anume numai cu publicarea literaturii poporane.

Pe lângă această, tot în anii din urmă, au apărut încă și vr'o câte-va colecțiuni foarte interesante de poesii și povești, precum și vr'o câte-va studii asupra datinelor și credințelor.

Nimenea însă până acum nu și-a dat silința de a aduna toți terminii tehnici, cu care îndătinază poporul însuși a-și numi diversele sale producțiuni literare, și a-i publica apoi, spre știința generală, într'o colecțiune sepearată, ci fie-care culegător și-a

mulțumit mai mult sau mai puțin cu terminii sau numirile, ce și s'au părut că ar fi mai răspândite și mai usitate, sau a adoptat nisce terminii stăini luați din limba latină, italiană sau cea franceză, fără a sta mult pe gânduri ori de terminii respectivi corespund cuprinsului, intitulat printr'ioșii, și fără de a se interesa mai de aproape ori de nu s'ar afla în sinul poporului alți terminii cu mult mai corespunzători.

Sum deci de părere, că a sosit timpul să ne interesăm mai de aproape și despre această, căci eu nu cred ca poporul, care are o literatură atât de bogată, de variată și de frumoasă, să nu aibe și terminii anumite pentru fie-care specie din literatura sa.

Drept aceea îmi-iau libertatea a mă adresa prin apelul de față către onorata inteligență română din toate provinciile atât din Austro-Ungaria cât și din România, și cu deosebire către preoții, învățătorii, învățătorile, primarii, notarii și cantorii bisericesci, precum și către toți ceilalți cărturari de pe la sate, cari au ocașune de a veni mai adese-ori în atingere cu poporul, ca se binevoască a răspunde cât se potă mai pe larg și mai resvedit la fie-care din întrebările, ce urmază mai la vale.

Scopul acestor întrebări este ca prin răspunsurile, ce le voiu căpăta, să pot mai ușor și mai de grabă ajunge la cunoștința tuturor terminilor poporali, pe cari voesc apoi a-i publica într'un op de sine stătător dimpreună cu toate explicările și exemplele ce sper că mi se vor trimite.

Întrebările din cestiune sunt următoarele:

1. Cântec pl. cântece. Înțelege poporul sub cuvântul acesta toate poesiile poporane, care se cântă, ori numai unele dintre dâșele? — Cari poesii poporane se numesc mai cu séma cântece? — Cari sunt deminutivele acestui cuvânt și ce se înțelege sub fie-carele? — Cum se numesc aceia care știu mai multe și mai frumoșe cântece? — Cine a inventat cântecul?

2. Cari poesii anume le numesc poporul „Cântece bătrânesci“; cele-ce le cântă numai bătrânii în societatea celor căsătoriți, a bătrânilor ori cele-ce le-a apucat din bérâni, din moși-strămoși, a căror origine este seau se presupune a fi foarte veche?

3. Face poporul ore-și-care deosebire între cântecele bătrânesci și între cele-ce unii dintre culegătorii lor de până acum au îndătinat a le numi balade?

4. Cum uumesce poporul în genere poesiile sale cele epice, bună-ora cele despre Novăcesci, usitate mai cu seama în Bănat și Transilvania, sau cele despre diferiții domnitori și haiduci români, cari provin pretutindene în toate provinciile?

5. Câte feluri de cântece cunoșce poporul, bună-ora: Cântece de de légău, cântece de cumătrii, cântece de nuntă? etc. etc.

6. Doina pl. doine. Ce fel de poezii anume înțelege poporul sub cuvântul acesta? — Care e caracteristica doinei? — Prin ce se poate cunoaște o doină dintre alte cântece? — Despre ce tratează doina? — În cari părți locuite de Români e cuvântul acesta mai răspândit? — Mai sunt și alte cuvinte formate din aceeași rădăcină, bună-ură ca adj. doinaș? — Cum se numesc aceia, carii știu și cântă mai multe doine? — De câte feluri sunt doinele, bună-ură: doine voinicesci sau haiducesci, doine ostășesci doine păstoresci?

7. Ce deosebire face poporul între cuvântul doină și între cuvântul daină? Care dintre aceste două cuvinte e mai răspândit și mai usitat? — În cari părți se aude mai mult doina și în cari daina? — Cari cuvinte se mai deduc dela daină? — Însemnează cuvântul acesta și alt-ceva, afară de o anumită poezie?

8. Cam de când și dela cine se trage cuvântul doină și daină după credința poporului?

9. Cântă-se doina ori-și când, ori numai în unele timpuri și la ocaziuni anumite?

10. Cum numesc poporul de prin părțile D-Văstre poeziile ce se cântă decătră lăutari sau se strigă de cătră jucăuși în decursul unu joc (dans)?

11. Hora pl. hore. Ce fel de poezie înțelege poporul sub cuvântul acesta? — Înțelege el numai poeziile ce se cântă în decursul jocului, cu același nume, ori și alte cântece, cari nu se cântă în decursul cutărui joc? — Horele se cântă numai de lăutari, acompainindu-le cu scripea (violina) sau cobza, ori și decătră alte persoane? — Cam cât de lungă poate să fie o horă și ce fel de cuprins trebuie să aibe ea? — Cum se numesc cei-ce cântă hore? — În cari părți este cuvântul horă mai răspândit și mai des întrebuitat? — Prin ce se poate cunoaște o horă dintre alte poezii poporane și mai ales de doină și chiuituri? — Cari alte cuvinte se mai derivă din aceeași rădăcină?

12. Strigătură pl. strigături. Ce fel de poezii înțelege poporul sub cuvântul acesta? — Cam cât de lungă poate să fie strigătura? — Ce exprimă ea? — Prin ce se poate cunoaște o strigătură dintre alte poezii? — De ce se numesc poeziile aceste strigături? — În cari părți e cuvântul acesta mai răspândit?

13. Chiuitură pl. chiuituri. Există vre-o deosebire ore-și-care între o chiuitură și strigătură ori nu? sau au ele una și aceeași însemnare? — Care poezie se numesc strigătură și care chiuitură? — De unde vine numirea acésta? — Cum se mai rostesc chiuiturile altmintrelea și care e adevăratul lor scop?

14. Cine îndatinéază mai cu sémă a striga sau a chiui în joc și cum se numesc aceia cu o numire proprie? — Îndatinéază a chiui numai partea bărbătescă ori și cea femească?

15. Colinda pl. colinde. Ce fel de poezii se numesc astfel? — Cum se mai rostesc cuvântul acesta altmintrelea? — Prin cari vorbe se exprimă cântarea colindelor? — Când anume se colindă? — Cum se numesc cei-ce umblă a colinda? — De câte feluri sunt colindele și care e cuprinsul fiecărui fel? — Face poporul ore-și-care deosebire între colindele dela Crăciun și cele dela Anul-Nou?

16. Uratul. Ce deosebire e între urat și colindă? — Când se uréză? — Cum se numesc cei ce uréză sau âmbă cu uratul sau âmbă a ura? — În cari părți mai cu sémă este uratul usitat? — Colindele cunoscute în unele părți sub numirea de „Plugușor“ sunt pretutindene usitate ori nu? — Se uréză numai de anul nou sau și de altă dată, și dacă da, când anume?

17. Orația pl. orații. Ce fel de poezii înțelege poporul sub cuv. acesta? — De câte feluri sunt orațiile și când mai cu sémă se țin ele? — Care e cuprinsul și forma lor? — Cum se numesc cei ce uréză, adecă aceia carii rostesc orațiile? — Care expresiune e cea mai usitată? a tiné o orație sau a ura ori cum altmintrelea?

18. Cum numesc poporul colindele ce le cântă cei ce umblă cu stéua! — Sunt colindele acestea poporane sau de origine cărturerescă devenite numai cu timpul poporale?

19. Cum se numesc colindele ce le colindă Irođii?

20. Cum se numesc colindele ce le colindă cei ce umblă cu Țurca, Țurca, Capra, Cerbușorul? Mutanca? etc. — Ași dori se mi se trimită cât de multe și de acestea?

21. Ce fel de colinde mai cunoaște poporul afară de acele ce s'au amintit până aicea?

(Va urma.)

Productele unor plante biblice.

Răsfoind prin biblioteca mea, am dat — întraltele — de o notiță botanică scrisă cu 6—7 ani înainte de asta, referitoare la unele plante biblice; de opul: Francisci Ioëlis, Medic. Doct. et Professoris celeberrimi, Opera Medica. Amstelaedami, Apud Franciscum van-der Plaats. 1701.; de vorbirea academică a fostului prelat și botanic Dr. Ludovic Haynald, referitoria la productele unor plante biblice.

Înprejurarea, că fôrte puțini preoți români — și preste tot Români — se ocupă cu studiul botanic, și în genere cu științele naturale; m'a îndemnat să străbat mai adênc în tractatul lui Dr. L. Haynald și în conținutul biblic referitoriu la plantele acestea și la productul lor. Din acest tractat am cules datele acestui mic operat, și anume din următoarele puncte de vedere:

1) Curat botanic și farmacologic.

2) Pentru-că scrutarea trecutului biblic este meritul acelor bărbați curagioși și învățați moderni, cari au

ostenit, au jertfit averea și a vieța lor, — dintre cari sunt mulți botanici și călători — pentru a potè aprinde lumină în adâncul întunerecului, în ceața uitării de mii de ani.

3. Pentru-că biblia este isvorul culturii vechi, din care s'a dezvoltat vieța noastră socială, spirituală și morală de astăzi.

4. Pentru-că biblia este istoria comerçului antic, între Asia vestică, Africa nordică și întră Europa.

De articlii de comerçiu s'au ținut și produsele plantelor despre cari voui vorbi mai la vale.

* * *

I. Ladanum.

În biblia de Andrei baron de Șaguna, tipărită în Sibiu. 1856—1858. pag. 40, cartea I. a lui Moise, cap. 37, 25. se ȳice: „Apoi ei au ședut să mănânce pâne: și étă călătorii ismailteni veneau din Galaad, și cămilele lor încărcate de tămâe și dereșină, și de stactii: și mergeau să se pogore în Egiptet.“

În acest capitlu scrie Moise, că neguțătorii ismailteni, mediani, duc stactii, de pe malul rîului Iordan, din Galaad, în Egipt spre vîndare. Tot în cartea I. alui Moise pag. 47. cap. 43. 11. aflăm: „Și a ȳis lor Israil tatăl lor: de este așa, acésta faceți: luați din ródele pămîntului în vasele vóstre, și duceți omului daruri, de reșină, și de miere, și tămâe, și stactii, și terebint, și nuci.“ Aci scrie, că fiii lui Iacob, duc daruri lui Iosif fratelui lor în Egipt.

Cuvéntul „stactii“, care în biblia hebraică corespunde cuvéntului „lot“, unii trăducători i-au dat explicarea: castanie, storax, terpentin, nucă, balsam etc. și au încurcat înțelesul cuvéntului, încât abia numai în timpul mai nou — cu ajutoriul științei botanice — au putut scóte la lumină, adevératul înțeles al cuvéntului.

Cuvéntul stactii, e fétul verbului grecesc, στάξεν (a picură, a asudă), ce pe cum vom vedè, înseamnă cu totul alt ceva, va fi vr'o plantă asemenea celei din titlul de mai sus, ba potè chiar însuși Landanum, în ediția lui naturală.

Unii din pleada trăducătorilor bibliei, au voit se explice înțelesul cuvéntului „lot“, pe temeiul filologiei comparative și din întemplantare au pățit-o, ca și cu cuvéntul hebraic ezob, pe care l'au tradus, după eufoniă — destul de réu — cu cuvéntul isop.

În Psalmul 50, 9 a lui David, pag. 497 cetim: „Stropimè-voiu cu isop, și mă voiu curăți, spălămè-vei, și mai vèrtos decât zăpada mă voiu albi.“

Planta isop, atât credincioșii învățaturilor lui Moise, cât și lumea creștină o-au introdus în ritualele lor, spre mărirea lui Dumnezeu. Și când auzim psalmul, cine nu'-și aduce aminte de isopul nostru din gradini, o specie de calapèr mirositor, ca lămâia?

Ori cât de bine ar cunoșce isopul comun, totuși se înșelă, când cineva e de părere, că isopul din psalmul lui David este cu adevérat al nostru. Nu, pentru-că în tóte scrierile înțeleptului Selomon, care au cunoscut bine plantele țerii sale, și pe tot teritoriul istoriei santei scripturi, dela Ierusalim până la muntele Sinai nici un botanist nu a găsit până acum *Hyssopus officinalis* L.

Hebraicul ezob, tradus cu isop nu este, decât *Capparis spinosa* L., acărei fructe se folosesc în cuinele noastre sub numele capri, și la prepararea unor pești delicați.

Precum de réu este tradus ezob în isop așa și lot în stacte. Mai norocoși au fost aceia, cari prin compararea limbelor au tradus cuvéntul lot în *Lotus*, cu atât mai vèrtos, că astfel de plante se găsesc și astăzi pe teritoriul istoriei biblice.

Ca se cunoșcem Ladanum-ul, avem de lipsă să ne împretinim cu câteva plante, cu părinții cuvéntului Ladanum; cari din timpurile vechi au servit multor ómeni nutremént.

Nymphaea Lotus L. a cărei flori încântătoare și frunđe late, acopèr tainele undelor Nilului*) Fructul ei, cât mèrul, cu cójă neagră și rizomul (rédăcină grósă, cãrnósă) uscate se rêsuesc, se macină și din fãrină se cóce pâne, care e plăcută Egiptenilor.

Florile Lotus-ului sunt atât de frumoșe, încât nu e mirare, dacă Egiptenii încantați o-au introdus în credința lor de sfântă și au încununat cu ele capetele ȳeilor lor.

Diospyros Lotus L. Este o specie de Lotus, arbor, ale căru fructe negre, ca și porumbelele, sunt cunoscute locuitorilor Africeii nordice și Europei sudice.

Al treilea Lotus e *Zizyphus Lotus* Lam. Patria lui este nordul Africeii și continentul ei. Fructele lui roșietece, ca prunele, și dulci ca mierea au fost cunoscute, încă pe timpurile antice grece.

Tóte trei Lotus însè, nu consună cu hebraicul lot, pentru-că plantele, despre cari am vorbit, nu se află în Galaad; ci în Africa.

Înțelesul și rédăcina lad al cuvéntului hebraic lot, grecesce λήδον și λήδανον, arabic ladan, latin ladanum, s'a scos la cale prin comparație limbistică. Astfel cuvéntul lot s'a tradus cu ladanum-rêsină (colofoniu) de ladan, care este productul sucului plantei *Cistus creticus*.***) În timpurile vechi suc — rêsina — ei, s'a folosit și se folosește și aȳi de popórele orientale asiatiche, ca medicină renumită.

*) În patria noastră încă se află subspecii de *Nymphaea*, tot atât de încântătoare, chiar și pentru cei laici în știința botanică. Așa se afla în Peța, lângă Oradea-mare (*Nymphaea thermalis* WK.) Altele care se țin tot de acésta specie, în Bigher, lângă F.-Tout, comit. Bihor; în Sartișe, lângă Șepreus, comit. Arad.

**) Mai multor cetitori le va fi cunoscut, că în timpul verei, prunul, cireșul, persecul, etc. asudă — prin scórtă — un suc cleios, care evaporând la lumina ȳilei, se svéntă și cu timpul se uscă. Acest product, uscat din cauza unei bóle a arborelui, e o rêsină asemenea ladanum-ului.

Pe baza cercetărilor moderne botanice, s'a constatat, că în Palestina se află mai multe specii și subspecii de *Cistus*, cari produc ladanum, prin urmare nedumerirea înțelesului cuvântului lot, s'a limpedit cu deservire.

Între drăgălașele plante a mării mediterane trăește fericită, ca stelele între stele, *Cistus creticus* împreună cu surorile ei de un sémén. Tufişóra ei, ca rosariul, abia de doi metri de înaltă, cu frunzele pérose, cu flori mari roșii și vérgate, înbie pe privitoriu, se le admire, ear' pe botanic — vrënd ne vrënd — se povestéscă cu ele, se le desmerde.

Pe timpul înfloririi în ziori de ziua, când ângerul naturei le-au stropit cu rouă stêmpêrătore, ramurile lor fragede asudă un léc al mântuirii, — ladanum, — care picură, — ca lacrima rece a întristatului, — pe lâna și barba caprelor rumegătore.

Păstorii privesc cu veselie caprele rășinóse, și după răsăritul sórelui, le péptănă, strîng ladanum-ul prețios, care apoi se curéță (purifică) și se vinde în comerciu.

II. Tragant-ul.

În tractatul despre ladanum, m'am provocat la cartea I. a lui Moise cap 32, 25 și cap 43, 11, în care într'altele se amintesc și de o specie de „rășină“ care o-au dus fiii lui Iacob, ca dar fratelui lor, lui Iosif în Egipt

Scrietoriul bibliei hebraice, reșina asta o numesc „nechoth“ ce consună cu arabicul „nacaaton“ și cu tragant, cum se constată în urma scrutărilor moderne științifice.

Tragantul, ca și ladanum este produsul unor plante Papilionacea, de cari aparțin: lintea, fasolea, mazărea, trifoiul, acațul (rug, bagrin, salcâm), care se cultivă pentru fructele (rodul) pentru florile și lemnul lor folositor și sunt răspândite pe întreaga față a pământului.

Specia *Astragalus* a Papilionaceelor înpodobesc cu florile lor roșii, galbine, albastre, albe, violete, tótă Asia centrală.

Cea mai interesantă, însă este subspecia *Tragacantha*, care asudă Tragant-ul. cunoscut astăzi numai în industrie.

Tragant-ul, în timpurile vechi s'a folosit, ca medicină renumită, și chiar din acest punct de vedere nu e mirare, dacă neguțătorii indiani, au facut comerciu iesemnat cu el în Egipt și dacă fiii lui Iacob l'au dus lui Iosif, ca dar deosebit.

Unii botanici și preoți erudiți au pus întrebarea, că ore află-se *Astragalus* în Iudea, unde au păscut fiii lui Iacob turmele lor, sau ba?

Acéstă întrebare interesantă, din două puncte de vedere: botanică și biblică a deslegat-o marele învățat Boissier și cu 20 de ani mai târziu (1868.) profesorul universității din Dorpat, Alexandru Bunge, pe baza studiilor lui Tristram călător și botanic englez. Acesta a enumărat 600 de specii *Astragalus*, cari asudă tragant.

Tristram dăce întraltele: nu e mirare, dacă astăzi Hebron și ținutul Vitileemului nu produce tragant, pentru că pădurile, care le-a vădut învățătorul Isus. — simbolul dreptății și al iubirii de om fără margini — s'au pustiit, cum s'au pustiit și pădurile muntelui Ida din însula Creta, unde odinioară páscea capra Amalthea și unde albinele strîngeau miere pe séma dumnezeescului fiu, Zeus.

Risipirea pădurilor, a nimicuit multe sufe de *Astragalus creticus* L., care aduceau un cantitate considerabil de tragant, și astfel s'a schimbat clima și modul de viețuire al locuitorilor.

Ploile recoritoare au influență forte mare asupra climei și a produsului de tragant.*) Pe cum am amintit fiii lui Iacob, numai ca dar au dus — tragant — fratelui lor lui Iosif; însă neguțătorii midiani s'au folosit de acest articol, ca de un mijloc însémnat comercial între locuitorii Syriei, Asiei mici și Egipt. De aci conchidem, că *Astragalus verus* Oliv. și *Astragalus gummifer* Labill., acăror patrie numai Asia-mică, este a fost cel mai însémuat loc roditor de tragant.

Tragant-ul, ca și ladanum, izvorește din ramurile tinere a plantei *Astragalus*, care după ce s'a svântat la 14 zile se despică de tufă în formă de aschii, se purifică și se vinde cu preț bun.

(Va urma.)

Mihaiu Pêrvu.

D I V E R S E.

* *Căsătoria principelui Ferdinand.* Trimisul extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Londra, într'un raport adresat dlui ministru al afacerilor străine, comunică următoarele cu privire la sêrbarea ce a avut loc la Curtea Maiestății Sale Britanice, în ziua de 20 Decembre (10 Ianuarie), cu ocaziunea căsătoriei Altețelor Lor regale principelui și principesei moștenitori ai tronului român:

Maiestatea Sa regina a sêrbat cu deosebită căldură la Osborne, în 10 Ianuarie, ziua cununiilor Altețelor Lor regale principelui Ferdinand și principesei Maria. Maiestatea Sa a binevoit a invita la Osborne pe ministrul României. În acest scop, yachtul regal „Alberta“ a primit pe dl Plagino la Sout-hampton. Admiralul Sir Edmond Lomers și comandantul vasului, cari îl așteptau la gară, l-au condus la ambarcader și l-au însoțit la Osborne.

La 9 ore sêra a avut loc un prânț de gală, la care au luat parte Altețele Lor regale principesele Luisa și

*) Ploia disolvă unele părți anorganice ale pământului. Sărurile disolvate apoi se urcă în vasele plantei (pe baza legilor cepilarității), prin presiunea externă, prin evaporarea sucurilor și depărtarea gazelor: al acidului carbonic și al oxigenului. Astfel tragantul se înmulțesc în vasele plantei, cari fiind expuse unei presiuni continue, dela o vreme și perd puterea de rezistență, crépă păreții vaselor și a epidermei și tragantul ese la lumina zilei.

Beatrice cu soții lor, lordul Rosebery și ministrul Portugaliei. Maiestatea Sa Prea grațioasă regina s'a ridicat și, adresându-se dlui Plagino, a bătut, în sunetul imnului românesc, în sănătatea și fericirea Augustților însurăței.

După masă, trecând în saloane, Maiestatea Sa regina a bine-voit a acordă d-lui Plagino o audiență mai lungă ca de obicei și a exprimat mulțămirea și mai cu osebire credința ce are în fericirea prea iubitei Sale Nepoțe, punând-O sub scutul înalțelor virtuți ale suveranilor noștri și a nobilelor simțăminte ale românilor.

A doua zi, cu același ceremonial, yachtul regal „Alberta” a adus la Southhampton pe lordul Rosebery, pe ministrul Portugaliei și pe ministrul României.

* **Ceremonie în București.** Dl Tache Ionescu, ministrul cultelor și instrucțiunii publice, a însărcinat pe dl Al. Odobescu, membru al Academiei, să organizeze cele 32 căsătorii, ce se vor celebra cu prilejul sosirii AA. LL. RR. principelui Ferdinand și principesa Maria. În primul rând, s'a ales pentru aceste ceremonii biserica sf. Spiridon ca fiind cea mai spațioasă și în același timp cea mai frumoasă din Capitală. Într'însa se vor așeza, ca să formeze o elipsă, 32 mese în jurul cărora se va cânta: Iscua dântuesce. În fața altarului va fi ridicată o estradă de pe care va oficia I. P. S. S. Metropolitul primat, de pe această estradă AA. LL. RR. Principele și principesa ca nași vor pute privi totă ceremonia. La dreapta estradei va fi tronul regal. În curte se vor așeza 32 brazi înalți de câte 3 metri; ei vor fi luați de fie-care părechie la eșirea lor din biserică. Fie-care părechie va lua apoi loc în câte un car tras de patru boi albi, ale căror córne vor fi poleite. Cortegiul se va duce dela biserica sf. Spiridon la Ateneul român, unde se va servi un ospet tinerilor căsătoriți. Altețele lor regale vor presida acest ospet. Fie-care părechie va primi câte o pungă de pele roșie cu monograma Altețelor Lor regale, cari vor conține câte 25 poli, precum și câte un portret al principelui și principesei României, cu decorarea bisericeii a fost însărcinat dl Negrescu, arhitectul ministeriului instrucției.

* **Despre dezvoltarea fizică a copiilor,** o fôie medicală, englesă publică următoarele date: Băeții cresc mai tare până la vârsta de 11 ani, ér fetele până la cea de 14 ani. Fetele primesc mărimea (înălțimea) deplină deja în anul al 15-lea, ér pondul deplin abia la 20 ani. Până la anul al 11-lea, băeții sunt mai tari (mai voinici) de cât fetele, dela anul al 11-lea până la al 17 ei stagnează, pe când fetele devin mai voinice, — dela 17 ani în sus inse băeții le intrec în putere și devin viguroși. În lunile dela Novembre până la Aprilie, copii caștigă fôrte puțin în marime și în pond. Dela Aprilie începând, până la Iulie cresc, dér pierd din pond, dela Iulie până la Noemvre sporesc în pond, dar nu cresc.

* **Sahara roditoare.** Prin săparea fântânilor artesiane pe deșertul Soharei, ómenilor le-a succes se prefacă 5 milióne hectare de pământ pustiu în pământ roditoriu și plin cu plantațiuni. Sahara întregă de altmíntrelea cuprinde o estensiune de 360 milióne hectare, ast-

fel vedem, ce însămnat teritoriul mai așteptă se vină omul cu mâna sa maestră să-i dea o altă față mai veselă, mai de viață.

* **Convocare.** Din motive grele, aducânde la cunoștință în ședință, nepotându-se, ține conferința în Șeitin conform concludului conferinței învățătorilor din tractul Aradului ținute în Cenadul Ungurescu la 13/25 Octomvre 1892. se convóca conferința a II. din a. c. în comuna Aead în 1/13 Faur a. c. Program a: I. Dimineta. 1. La órele 8 intrunire în sta biserica gr. or. rom. asistând la chemarea Duhului Sft. 2. Deschiderea ședinței prin președinte. 3. Cetirea și autenticarea protocolului ședinței premerse. 4. Ascultarea prelegerei în școala învățătorului Demetriu Roman. II. După amedi. 5. Raportul presiului. 6. Disertațiuni. 7. Cetirea operatelor din eserețiile intuitive. 8. Alte agende administrative. 9. Închiderea ședinței. Arad, la 3. Faur n. 1893. Ioan Efticiu, m. p. președinte. Iosif Moldovan, notariu.

* **Nou cor vocal.** Ni-se scrie, că în comuna S o c o d o r comit. Aradului teologul abs. Georgiu Papp, de presinte învățătoriu substitut în acea comună sprigin și de părintele Gavriela Lazaru a înființat un cor bisericesc. Prima óra a debutat la sêrbătorile Naserii Domnului cu succes mulțămitoriu.

* **Necrolog.** Cu inima frântă de durere anunțăm reposarea iubítului nostru soț, tată, socru, moș și strémóș Demetriu Ciorogariu urmată la 17/29. Ianuar, în al 80-lea an al vieții și al 57-lea al fericitei sale căsătorii. Fie-i țerina ușoră și memoria binecuvântată! Pecica-română, la 17/29. Ianuar 1893. Maria Ciorogariu nasc. Bontilovici, soție; Cristina, Emilia, Stefan, Romul, fii; Ion Codrean, Constantin Bodrogian, gineri; Ileana Ciorogariu nasc. Suci, nora; Terentia Codrean și soțul Ion Jercan, Gabriela, Adriana, Nicolau Codrean; Florica, Aurel, Elvira, Eugen Ciorogariu, nepoți; Aurelia, Ion, Tudor Jercan, strănepoți.

* **Apel.** Toți editorii de cărți românesce, societățile filantropice și alți indiviđi generoși, cari sê înteresază de promovarea culturii nóstre naționale; sunt rugați a dăruí pe séma bibliotecii tenerei nóstre reuniuni învățătoresce din districtul orădan, opuri, ori cărți științifice, pedagogice, literare séu economice, care vor fi a-se trâmíte subsemnatului bibliotecariu în Oradea-mare, (Nagyvárad), despre primirea aceloră sê va da recunoștință pe calea publicității. — Oradea-mare, 16 Ianuarie, 1893. — Elia Bochiș, bibliotecariu și not. comit. central.

* **Învítare la balul** ce-l va arangia societatea cãlcíunarilor români din Arad în favorul fondului séu la 11 Februaru st. n. 1893 în sala dela „Hótelul Vas” (Nagy Lajos.) Prețul de intrare pentru familie 1 fl 50 cr.; pentru persónă: 50 cr. — Începutul la 9 ore séra. Comitetul arangiator. — Oferțele generóse le primesce dl Florian M o ș e s c u, președintele societății, care împreună cu suprasolvirile se vor cuita pe calea điaristiceii.

* **Banchet festiv.** Junimea academică română din Budapesta va da un banchet festiv la 30. Ian. v. (11. Febr. n.) c. în onórea magnificenței sale d-lui Alexandru Roman, din incidentul sêrbării jubileului séu de 30 de ani ca profesor universitar.

Dintre opurile apărute în tipografia diecesană rom. greco-orientală din ARAD,

se pot procura următoarele :

Istoria pedagogiei de *Dr. Petru Pipoș*, prof. Prețul 2 fl.
Conferințe publice, editura Asociațiunii naționale Aradane. 1892. Prețul 80 cr.

Lecțiuni din Gramatica limbei române, pentru școle populare, de *Ioan Ilica*, învățător. Prețul 25 cr.

Colinzi și Cântece populare culese de *T. Daul*, inv. Preț. 25 cr.

Metodica școlii populare de *Dr. Petru Pipoș*, profesor. — II. Partea specială. — Prețul 1 fl.

Didactica pentru elevii institutelor pedagogice, de *Dr. Petru Pipoș*, profesor. — Edițiunea a doua — Prețul 70 cr.

Curs practic despre cultivarea pomilor și a frăgarilor, lucrat după a lui *Paul Gönczi*, pentru învățători și privați de *Ioan Pop Reteganul*, învățător. — Prețul 30 cr.

Eticheta — studiu social, de *Iosif Ioan Ardelean*, paroch rom. gr. or. — Prețul 60 cr. v. a.

Cuvântări bisericesti și funebrale de *Iosif Ioan Ardelean*, paroch român gr.-or. — Prețul 1 fl. v. a.

Fabulele lui D. Cichindeal, de *Ioan Russu*, fost paroch al Aradului. Prețul 1 fl.

Compendiu de Geografie Universală, pentru școlile medie și preparandiale de *Teodor Ceantea*, profesor (edițiunea a II-a. cu figuri originale intercalate în text). Prețul 1 fl. 50 cr.

Aritmetica generală și specială. Manual didactic elaborat în usul preparandiilor (școlilor comerciale și medie, cum și a tuturor privaților) de *Teodor Ceantea*, prof. Prețul 1 fl. 50 cr.

Detorințe și drepturi, de *Dr. Giorgiu Popa*, Prețul 40 cr.

Florile Inimei, „Poesii“ de *Isaia B. Bosco*. Edițiunea tipografiei române a diecesei Aradului. Prețul 80 cr.

Istoria Naturală, pentru școlile elementare de *Dr. Paul Vosiciu*. Prețul 45 cr.

Compendiu de Pedagogie, de *Dr. Lazar Petroviciu*. Prețul 1 fl. 50 cr.

Despre legume, plântarea și creșterea lor de *Nicolau Avram*, învățător în Totvaradia. Prețul 60 cr.

Istoria biblică, adeca testamentul vechiu și nou. Pentru școle populare. Edițiunea III. de *Dr. G. Popa*. Prețul 10 cr.

Legea despre „pensionarea învățătorilor“ tradusă și esplicată de *Blasiu Codrean*, învățătoriu. Prețul 1 fl. 05 cr.

De la 10 exemplare deodată comandate și solvite se dă unul (1) rabat, din ori care op, și expedate franco prin postă. — Iar câte 1 exemplar singuratic comandat, rogăm a se adauge încă 5 cr. pentru expediție (franco.)

Concurs.

Pre baza și sub condițiunile înaltului decis consistorial dto 17/29 Dec. 1892. Nr. 5593 pentru capelania temporală pre lângă veteranul preot *Iosif Suciu* din **Lipova**, prin acesta se escrie concurs cu termen de **30 de zile dela prima publicare**.

Emolumintele împreunate cu parochia veteranului preot *Iosif Suciu* sunt:

1. Una sesiune parochială cu un venit mediu anual de 250 fl.

2. Birul preotesc computat anual la an cu 160 fl. v. a.

3. Venitele stolare computate la an cu 300 fl. v. a. Aceste venituri compute în calcul mediu dau un venit anual aproximativ 710 fl. v. a.

Din aceste venituri alegând capelanul va folosi; pre cât timp va fi în viață veteranul preot *Iosif Suciu* una sesiune întrégă de pământ, conform decisului Ven. Consistoriu mai sus numit, ér din venitele birali și stolari una a 3-a parte și respective birul și stolele dela acei parochiani, cari s'au adnexat la parochia preotului *Suciu*, prin reducerea parochiei repositului preot *Christofor Ginchiciu*.

Capelanul alegând, având purtari bune, după încetarea din viață a veteranului preot *Iosif Suciu* va urma ca paroch în parochia actuală a preotului *Suciu*.

Recurenții la acesta capelanie sunt avisați: recurențele lor instruite conform dispozițiilor stat. org. și regulamentului pentru parochii de cl. II., adresate comitetului parochial, a-le subscrerne subscrerului protopresbiter *Voicu Hamsea* în **Lipova (B.-Lippa)** până la termenul sus indicat, având a-se presenta în vre-o Duminecă s'au serbătore în s-ta Biserică din **Lipova** spre a-și areta desteritatea în cele rituale și respective în predicare.

Se notéză ca recurenții cu calificațiune de cl. I-a vor fi preferiți.

Lipova 21 Ianuaru 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **VOICU HAMSEA**, m. p. protopresbiter.

—□—

În nex cu înalta resoluțiune consistorială dto 13/25. Novembre 1892. Nr. 4715. — pentru deplinirea parochiei vacante din comuna **Batta** — protopresbiteratul **Lipovei**, — se escrie concurs cu termenul de **30 de zile dela prima publicare**.

Emolumentele anuale împreunate cu acesta parochiă sunt:

Una sesiune parochială și celelalte venituri stolari și birali usnate, cari tóte, compute în bani dau un venit anual aproximativ de 600 fl. v. a.

Recurenții sunt avisați, ca recurențele lor instruite conform recerintelor legali pentru parochie de cl. II. și adresate comitetului parochial din **Batta**; se le subscrernă subscrerului protopresbiter în **B.-Lippa**, până la termenul de mai sus; precum și a se presenta în vre-o Duminecă séu serbătore în s-ta Biserică din **Batta** spre a-și areta desteritatea în cele rituale și în predicare.

Batta, 8/20. Decemvre 1892.

Comitetul parochial

În conțelegere cu mine: **VOICU HAMSEA**, m. p. protopresbiter.

—□—